

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1882.

XXII. leto.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

I.

Občni zbor „Národne šole“.

(V 4. dan septembra t. l. ob 6. uri zvečer v čitalnični dvorani.)

Zbralo se je 40—50 udov „Národne šole“, in prvosednik, gosp. Feliks Stegnar, začne zbor, ter navzoče pozdravi in tako-le nagovori: „Slavna gospoda! Po društvenih pravilih, in sicer po §. 10. imamo pravico sklepati, ako je 10 članov navzočih. Veselo konstatiram, da je obilno članov navzočih, kakor jih v 10 letih še nikoli ni bilo; torej se danes lahko marsikaj posvetujemo o našem národnem šolstvu. Dovolite, da se nekoliko oziram na preteklost! „Národna šola“ obstoji že 10 let, in v tem času vidimo, kako je ona svojo dolžnost izpolnjevala, in kakšen vspeh imela. Dovolite, ker je poročilo bolj obširno, da ga berem.

Početek „Národne šole“ datira se še iz Idrije. Ko je nova splošna šolska postava leta 1869. v veljavo stopila, vzlasti pa, ko je novi učni red od dné 20. avgusta 1870. l. veliko prevstrojbo našega ljudskega šolstva učinil, videlo se je vsakemu naprednemu učitelju, da bode trebalo še mnogim težavam v okom priti, predno bodo zakonite učne določbe postale meso in kri. Vzlic postavam, katerim je bil glavni namen splošni napredek v šolstvu in povzdiga národne izomike, morali smo učitelji poprijeti se novih razširjenih načel in z dobro voljo, vztrajnostjo in z vzgledom delati na to, da se prej ko prej to životvori, kar je bilo v postavah dobrega, koristnega in plodovitega. A tudi v slovenskem národu trebalo je buditi veselje do novodóbné šole.

Učitelja vnemati za njegov važen in z novimi bremeni obtovoren poklic, podajati mu sredstev za izobraževanje in polajšanje njegovega delovanja, in mladini šolo priljubiti ter učenje olajšati in omogočiti ji, te dve nameri smo v vidu imeli, ko smo snovali v Idriji društvo „Šola“.

Smela in predrzna je bila ta misel, še bolj pa dejansko uresničenje tega važnega podvzetja; ako pomislimo, da je Idrija skoraj na zahodnji meji Kranjske vojvodine, da v Idriji ni imovitega prebivalstva, ki bi se zanimalo za občekoristen, humanitaren zavod, še manj pa, da bi mu moglo naklanjati kaj podpore, da v Idriji nikdo ni imel posebnega zupanja, ker ni središče naše domovine, ker delujejo učitelji po Slovenskem manj znani, da tudi v kupčijskem obziru Idrija ni bila za tako podvzetje Bog zna kako ugodna, tedaj moramo pritrditi, da je bila ustanovitev tega društva jako problematična. In vender se je zgodilo, kar je bilo za Idrijo skoro neizvedljivo. Osnovali smo društvo z imenom „Šola“, ki je imelo važno in težavno nalogo: materijalno podpirati revno kranjsko ljudsko šolstvo.

Osnovatelji smo bili: Gosodje Gr. Žerjov, zdaj c. k. sodnik Loškega okraja; St. Lapajne, trgovec; Iv. Lapajne, zdaj ravnatelj meščanske šole v Krškem; Iv. Rupnik, zdaj učitelj Črnomeljski, in jaz. Začasni blagajnik je bil Iv. Lapajne. V dan 24. julija 1871. leta prijaviли smo prvi poziv do učiteljev, ter v občę prosili podpore. Ob jednom smo razglasili društvena pravila, katera je slavna vlada z odlokom dnę 15. julija, šte. 4691. potrdila. Osnovni odbor je takoj mej soboj nabral in vložil 65 gold. v društveno blagajnico. In s temi novci se je delovanje pričelo.

V dan 28. septembra 1871. l. bil je prvi občni zbor v Ljubljani, sklican po osnovnem odboru ob istem času, ko sta vdovsko in učiteljsko društvo zborovali. Dnevni red je bil navaden. — Zbralo se je okoli 40 članov. Počastila sta zbor sę svojo navzočnostjo milostljivi gosp. stolni prošt, zdaj knezoškof dr. Kr. Pogačar in ravnatelj učiteljišča, gosp. Bl. Hrovath. — Blagajnik in tajnik je bil g. Lapajne, ki je neumorno delal na to, da se društveni namen doseže. Nagibala so ga od vseh krajev dohajoča poročila v pomanjkljivem stanji ljudskih šol. Tem nedostatkom v okom priti, kazala se je velika potreba po osnovi podpornega društva. Mislilo se je, da bode to društvo v Ljubljani stolovalo; a takrat se tų bivajočę učiteljstvo ni moglo navdušiti za ta zavod, kojega oskrbovanje se vé da, je dalo premnogo posla. Ker je bila inicijativa užę storjena, zato nismo hoteli opustiti osnove, in v dan 1. avgusta smo delovanje pričeli.

Razglasila so se pravila in razposlala vabila, katerih je bilo tiskanih 300 iztisov. Obrnili smo se do slav. dež. šol. svęta in okrajnih šol. svetovalstev s prošnjo, naj bi društvo podpirali. Isto tako smo tudi pri kr. š. svętih trkali, nagovorili nekatere nadzornike in učitelje, naj bodo društveni poverjeniki, kar so blagovoljno prevzeli priznavajoč blagotvorni namen tega društva. Od „Maticę Slovenske“ izprosilı smo 200 iztisov „Štirji letni časi“; ki so se po sl. dež. šolskem svętu razdelili ljudskim šolam. Tudi kmetijska družba je na našo prošnjo 20 iztisov „Nauk o umni živinoreji“ podelila ljudskim šolam. Družba sv. Mohora je darovala 60 knjig.

S prva je društvo „Šola“ štela le malo udov, kakor tudi v Idriji to ni drugačę moglo biti. 17 je bilo pravih članov in 20 podpornih ter dobrotnikov. Mej podpornimi udi je bil tudi nj. vzvišenost, preblagorodni gospod baron Konrad pl. Eibisfeld, zdanji minister za uk in bogočastje. Bil je takrat c. kr. namestnik v Lincu, ter je pismeno naznanil društvu svoje priznanje o namenu „Šole“. Prvo leto bilo je 86 gold. dohodkov, stroškov pa 49 gold. 65 kr.

Za drugo leto je ostalo 36 gold. 65 kr. gotovine.

Zaključil se je zbor s priobčenjem programa o delavnosti prihodnjega leta in s pozivom, naj bi slavno učiteljstvo budilo in negovalo ljubezen do društva na korist domačęga šolstva, ki je bilo takrat še v marsičem pomanjkljivo. V odbor so bili voljeni:

Lov. Urbas, c. kr. fabriški oskrbnik; Štef. Lapajne, trgovec; Ivan Rupnik, učitelj; Ant. Levstik, učitelj, in Jožef Čerin, nadučitelj v Žireh, kateri so meni izročili častno mesto predsedništva. Ob jednom so se imenovali poverjeniki raznim šolskim okrajem. Bilo jih je 11. To je slika prvodobnega „Šolinega“ dela površno načrtana. Naj tų še pristavim, da je isto leto g. Lapajne ostavil Idrijo ter šel v Ljutomer.

Kako je „Šola“ delovala leta 1872., to je odbor objavil v „Tov.“ o veliki noči istęga leta. Zabilęzenih je bilo takrat 13 pravih članov, ki so vložili 42 gold. 50 kr., podpornih 16, ki so naklonili društvu 40 gold. in 30 dobrotnikov, ki so darovali 92 gold. 85 kr. Do takrat se je potrosilo 157 gold. 35 kr., in v blagajnici je bilo 19 gold. To leto se je za šolstvo mnogo več storilo, ker se je obilo šol. blaga razdelilo, vzlasti pa knjig okoli 160. Isto leto je g. profesor Krašan iz Kranja podaril „Šoli“ 3 slov. Globuse, vredne 16 gold.

Ko je delokrog društva „Šola“ začel ugodno širiti se, gojila se je misel, da se „Šola“ premesti v Ljubljano. Pri prvem splošnem zboru „Slov. učit. društva“ l. 1872. se je sklenilo, da se nova pravila osnujejo, da se društvo prekrsti v „Národno šolo“ in da mu bode sedež odsihdob Ljubljana. (Dalje pride.)

Učni jezik v Ljubljanskih mestnih šolah.

V seji dné 31. avgusta t. l. mestnega zbora Ljubljanskega poročal je načelnik šolskega odseka, mestni odbornik dr. Drč, o predlogu mestnega odbornika dr. V. Zarnika gledé učnega jezika v mestnih ljudskih šolah in staval sledeče nasvete, katere je šolski odsek v seji v dan 24. avgusta vzprejel z vsemi proti enemu glasu.

- a) V vseh razredih v deških in deklških mestnih šolah naj bo odslej učni jezik za vse predmete slovenski jezik.
- b) Nemški jezik naj bi se na podlogi slovenskega materinskega jezika zečénjal poučevati v tretjem razredu s slovenskim učnim jezikom.
- c) Poučevanje v nemškem jeziku (zraven slovenskega) naj bi se od tretjega razreda naprej po vseh razredih nadaljevalo in izvrševalo tako, da bi na pr. dečki iz 4. razreda mogli prestopiti v 1. razred kake srednje šole, ali v meščansko ali v obrtnijsko šolo s slovenskim učnim jezikom.
- d) Magistratu se naroča, da sporoči ta sklep resp. prošnjo deželnemu šolskemu svétu kranjskemu.

Prošnja, katero pošlje magistrat deželnemu šolskemu svétu, se ima glasiti tako-le: „Slavni c. kr. deželni šolski svét! Reševaje dopis c. kr. okrajnega šolskega svéta dné 3. oktobra l. 1878. gledé vpeljave nemškega poleg slovenskega kot učnega jezika v mestnih ljudskih šolah, ukazal je slavni c. kr. deželni šolski svét dné 29. oktobra 1878. l. na podlogi sklepa mestnega zbora dné 14. junija 1878. l., da se ima nemški jezik užé v 2. razredu rabiti kot učni jezik pri računani s številkami, v 3. razredu ima pri računani in pri pouku nemščine prevladovati nemški jezik, v višjih razredih pa je za vse predmete, izjemši veronauk in slovenščino, nemški jezik učni jezik. Vpeljale so se vsled tega čisto nemške knjige (kakor „Lese- und Sprachbuch“ von Heinrich) v ljudske šole, po katerih se zdaj poučuje v mestnih ljudskih šolah.

Posledica tega je, da učenci, ki izstopijo iz ljudskih šol, ne znajo ne slovenski, ne nemški govoriti in pravilno pisati, in godí se nekako tako, kakor se je godilo pred l. 1848., ko je med prostimi meščani redko kdo znal slovenski pisati in brati, pa tudi nemški ne toliko, da bi se ne bil osmeševal.

Ker pa smatra zastop mesta Ljubljanskega za svojo sveto dolžnost gledati na to, da se slovenska mladež v prvi vrsti naučí svojega materinega slovenskega jezika in najpotrebnejega za svoje praktično življenje, v drugi vrsti še le tujih jezikov, je tedaj tega mnenja, da zdanje poučevanje v ljudskih šolah Ljubljanskih po ukazu c. kr. deželnega šolskega svéta dné 29. oktobra 1878. l. ne vstreza niti določilu okrožnice c. kr. deželnega šolskega svéta od 8. oktobra 1870. l., št. 316, ki se glasí: „Zastran nauka v jeziku se z ozirom na zadnji stavek §. 51. izreče, da je učni jezik v ljudski šoli razen v šolah na Kočevskem in v občini Weissenfels na Gorenjskem, slovenski jezik. Ako bi se pa v kateri šoli razen tega jezika učil tudi nemški jezik kot drugi deželni jezik, naj se ravná po pravilu, da naj se z nemščino začénja le potem, kadar učenci užé dobro znajo brati in pisati v materinem slovenskem jeziku“.

Opiraje se na §. 6. postave od 14. maja l. 1869., ki pravi, da o učnem jeziku in o poučevani v katerem drugem deželnem jeziku določuje, zaslišavši tiste, kateri

vzdržujejo šolo, deželna šolska oblast; gledé na to, da se bode začetkom tega šolskega leta slovenski jezik kot učni jezik v gimnazijah na Kranjskem vpeljal in gledé na to, da se je konferenca mestnih učiteljev dné 15. junija t. l. sama izrekla za zopetno vpeljavo slovensko-nemških slovníc za slovenske ljudske šole, katere so bile užé v rabi pred onim ukazom c. k. deželnega šolskega sveta: prosi mestni zbor Ljubljanski, da c. k. deželni šolski svet vstreza sklepom in prošnji, sklenjeni v mestnem zboru 31. avgusta 1882. l.“

Poročevalec mestni odbornik dr. Drč utemeljuje navsête in prošnje do deželnega šolskega sveta s sledečim govorom:

„Slavna gospoda! Na podlogi prošnje ali sklepa občinskega zbora dné 14. julija 1878. l. izdal je c. kr. deželni šolski svet dné 29. oktobra 1878. l. ukaz, vsled katerega se mora nemščina kot učni jezik užé v drugem razredu ljudske šole zraven slovenskega, posebno pri računani s številkami, uvesti in rabiti, — v tretjem razredu ima pri poučevanju v računani in v nemškem jeziku prevagovati nemščina kot učni jezik in slednjič v višjih razredih je nemščina izključljivo učni jezik v vseh predmetih razen veronauka in slovenskega jezika. Ta ukaz se je naznanil vsem mestnim ljudskim šolam, kakor tudi ljudski šoli pri nunah.

Da boste, gospoda, ta ukaz in njega namen po vrednosti ceniti mogli, prosim, da mi dovolite, da posežem nekoliko nazaj v ono dôbo, ko se je v ljudskih šolah po ukazu deželnega zbora od l. 1870. poučevalo.

Ukaz c. k. deželnega šolskega sveta dné 8. oktobra 1870. l. se glasi: „V vseh ljudskih šolah na Kranjskem je učni jezik slovenski, razen šol v Kočevji in Beli peči, kjer je učni jezik nemški.“ Ta ukaz se ni opiral samo na zdravo pamet, ampak tudi na zdrava pedagogična načela. Kajti, kdor misli, da se mladina laglje izobrazuje na podlogi tujega, nji neumevnega jezika, nego s pomočjo materinega jezika, ta, gospoda, ne ume namena ljudske šole.

Kaj je pravi namen ljudski šoli, pové natanko §. 1. postave od 14. maja 1866. l., in to edino le je namen ljudske šole, ne pa učenje družega tujega jezika! Da vam nekoliko dokažem, gospoda moja, da naši nasprotniki ne umejo ali nočejo umeti namena ljudske šole, ampak da je njih edini namen ponemčevanje našega slovenskega ljudstva, treba je, da znamo, kako se je porodil oni glasoviti ukaz od dné 29. oktobra 1878. l., vsled katerega, kakor sem užé prej omenil, se je nemščina od II. razreda naprej kot učni jezik vrinila na kvar splošnemu pouku naše mladine, kateri ukaz hočemo ravno danes odpraviti in pouk naše mladine zopet umestiti na ono podlogo, ki je edino pametna in ki vstreza pedagogičnim načelom, ker nočemo, da se mladina v ljudski šoli samo trpinči in muči z učenjem nemškega jezika, za svoje daljno življenje pa si ne priučí trohice pravega učenja.

Evo vam genesis onega glasovitega ukaza!

V seji mestnega zbora dné 27. avgusta 1877. leta sklenilo se je, da ima c. kr. šolski nadzornik vsako leto poročati o stanji mestnih ljudskih šol. Užé 1. oktobra istega leta došlo je obširno letno poročilo od c. kr. šolskega nadzornika, v katerem se med drugim tudi njegova opazka gledé poučevanja nemškega jezika nahaja, namreč, da se nemški jezik premalo poučuje.

Iz tega se jasno razvidi, da nemški gospodje ne razumejo svrhe ljudske šole, da nečejo pripoznati, da je naša ljudska šola odgojevališče otrok, da jej je namen, odrejati otroke, da bodo нравni in pobožni, razvijati jim duševne močí, oskrbovati jih s potrebnimi znanstvi in vednostmi, da bodo enkrat koristni ljudje in državljani; ne, gospoda, ampak oni pokladajo največo važnost edino le na priučenje in znanje nemškega jezika. Namen ljudske šole v prvi vrsti pa ne more drug biti, nego otroka naučiti onih dovoljnih ved,

katero so mu potrebne, da se more dalje samostalno šolati v življenji. Dalje je treba, da se otroku srce blaži in da se njegov duh vedri, da se njemu ljubezen do svojih staršev, do svojega národa, do naše obširne domovine Avstrije izgojí; to, gospoda, je namen ljudske šole. Kdor drugače ravnati hoče, kdor ima druge namene, ni prijatelj našega národa, naše domovine!

In da se more ta namen le s pomočjo in na podlogi materinega jezika doseči, v katerem smo najprvo začeli svoje misli izraževati, s svojo materjo govoriti, v katerem smo najprej začeli Boga moliti, to stoji kakor skala.

Kar se tiče druge opazke v tem poročilu, to je, sredstva, kako bi se otroci najlože nemščine naučili, mislim, da so bili gospodje tačas napačnega mnenja. C. kr. nadzornik in za njim vse oblasti pravijo, da bi se otroci najhitreje naučili nemščine, ako se silijo v daljših nepretrganih stavkih v njim nerazumljivem tujem jeziku izraževati se.

O tem se moram prav dvomljivo izjaviti, posebno ako premislim, da so gosp. okrajni šolski nadzornik in za njim vse šolske oblasti izrečno poudarjale in učiteljem strogo zapovedovale, da se imajo pri razlaganju nemških beril posluževati nemščine, torej jezika otrokom nerazumljivega, namestu materinega, slovenskega jezika. To se vendar pravi gluhemu pridigovati ali pa slepcu govoriti o barvah. Vsak od nas se je gotovo učil kakega tujega jezika, a da bi se ga bil učil kdo na podlagi njemu nerazumljivega tujega jezika, in to z vspehom, zdi se vsaj meni neverjetno. Prav dobro opazko o takem nenaravnem pouku napravil je pred leti strokovnjak na šolskem polji, kateri je opravičeno trdil, da se po enakem načinu naučé otroci dosti manj nemščine, nego prej.

V tem poročilu se tudi bere, da ne zadostuje nemščino poučevati kot obligaten predmet, ker se otroci na tak način premalo vadijo in premalo priučé nemščine, posebno iz tega vzroka ne, ker velik del šolarjev iz ljudskih šol prestopi v gimnazije, kjer je učni jezik nemški. Ta razlog pa zdaj sam ob sebi odpade, ker bomo imeli od zdaj za naprej slovenske gimnazije, vsaj spodnje.

Dalje se trdi, Slovcu je potreben nemški jezik, ker si zunaj dežele na Nemškem, na Ogerskem itd. kruh služi, torej mu je znanje nemškega jezika potrebno. Temu pritrjeva vprašal bi pa: kaj pa je z našim ljudstvom, katero domá na slovenski zemlji ostane? Ali temu ni treba nobene olike, nobenega izobraženja, nobenega napredka? Vsak omikan človek mora temu vprašanju pritrčiti in reči: da! Če pa temu pritrčite, morate tudi pritrčiti, da sta omika in napredek le mogoča na národni podlogi, to je s pomočjo národnega slovenskega jezika.

Ako se ta resnica ne pripozná, se dokaže od vaše strani, da vam na omiki in na napredku našega národa ni nič ležeče, nego da je vaš glavni namen edino le ponemčevanje slovenskega národa. Jaz priporočam, da slavni mestni zbor vzprejme predloge šolskega odseka“.

Interpelacija dr. Vošnjaka in tovarišev do blag. gosp. c. kr. deželnega predsednika.

Potekla bode v kratkem šestletna dôba, za katero so bili imenovani c. kr. okrajni šolski nadzorniki. V tem času se je slavno c. kr. učno ministerstvo lahko prepričalo, da se ljudske šole in učitelji niso tako nadzorovali, kakor je želeti v prospah ljudskega šolstva. Nadzorniki so morali pred vsem opravljati svojo lastno aktivno službo in vsled tega jim nij bilo mogoče vso svojo pozornost obračati v nadzorovanje šol, ker jim je ta posel bil le postranska naloga. Spoznavši nedostatke, kateri so se tudi v drugih deželah prikazali, kjer so bili nadzorniki vzeti iz aktivnega učiteljskega osebja ter zraven svojega

glavnega opravila se le postransko pečali z nadzorništvom, je c. kr. učno ministerstvo užé v nekaterih deželah okrajno šolsko nadzorstvo tako urejalo, da je nastavilo za več šolskih okrajev skupaj jednega nadzornika, ki pa za časa nadzorniške službe nijma družega posla, nego pečati se z nadzorstvom. To se je dozdej zgodilo na Nižje-Avstrijskem, Štajerskem, Primorskem, Solnograškem itd.

Gledé na to, da bi tudi za kranjsko ljudsko šolstvo jako koristno in potrebno bilo, da dobí okrajne nadzornike, kateri bi nezadržani in ne moteni po družih opravilih vse svoje močí in ves svoj čas žrtvovali šolskemu nadzorstvu; gledé dalje na to, da mora sicer po šolski postavi imeti vsak šolski okraj svojega nadzornika, a lahko jeden in isti nadzornik več okrajev nadzoruje; gledé konečno na to, da bi se stroški za nadzorstvo prav nič ne pomnožili, ko bi mesto zdanjih 11 nadzornikov, ki dobivajo po 400 gold. na leto, nastavili se za vso kranjsko deželo le trije ali štirje c. kr. okrajni nadzorniki s primerno plačo, vprašajo podpisani blag. gosp. c. kr. deželnega predsednika: ali bi ga ne bila volja, vis. c. kr. učnemu ministerstvu priporočati, da namesto zdanjih jednajst nastavi za vso deželo le tri ali štiri samo za ta posel odločene c. kr. okrajne šolske nadzornike? *)

Uradni spisi.

(Piše **V. Burnik.**)

(Dalje.)

K 1. Kako mora šolska matrika urejena biti, razvidno je v §. 1. dež. šol. postave z 8. oktobra 1870. l. Nepostavno in nepregledno je spisovati za šolo ugodne otroke vsakega leta skupaj, temuč vsi za šolo ugodni otroci vasí A zapisati se morajo n. pr. pod h. št. 1., bodisi, da je otrok star 6 ali 14 let, bodisi, da je v kakem drugem šolskem okraji rojen, a biva v omenjenej vasi pod h. št. 1. Ker se morajo vsako leto vsi otroci od 8 let v matriko spisovati, zna se, da to prizadene obilo dela. Ta posel si učitelj lahko olehčá s tem, da si napravi matriko za šest let skupaj. Iz krstnih bukev naj se pod vsako številko dotične vasí zaznamovajo vsi otroci v šestih letih rojeni. Za število teh otrók naj se pri prvem spisovanji matrike pusti pri vsaki številki toliko prostorov, kolikor je bilo otrók v šestih letih na dotični številki rojenih. Vsako leto se potem pripišejo zraven v matriko le tisti otroci, ki postanejo za šolo ugodni. Zaradi večjega pregleda, kateri posebno delo olajšuje nadzorniku in učitelju, naj se zapišejo vasí s hišnimi številkami v abecednem redu in napravi naj se na drugi in tretji strani kazalo, ki znači, na kateri strani se more vsaka številka dotične vasí poiskati. Da se otroci ponavljavne šole, šolo neobiskajoči in drugod všolani natančno razvidijo, naj se napravijo pri „opómnji“ na vsaki strani še tri rubrike, v katere naj se sè svinčnikom zaznamnja, je li vpisani v ponavljavni šoli, ali ne hodi v šolo, ali je drugod všolan. Na vsakem listi naj se zaznamki zdolej v dotičnih rubrikah sumirajo. V začetku vsacega šolskega leta se nekateri teh zaznamkov izpremené, ter zopet na novo uredé. Med šolskim letom naj se v teh rubrikah nič ne izpremeni, ker bi se moral s tem tudi skupni pregled vedno popravljati, kateri kaže za šolo ugodne in šolske otroke v začetku šolskega leta. Pri skupnem pregledu naj se tudi načrtajo še tri rubrike za otroke ponavljavne šole, za te, ki ne hodijo v šolo, in za te, ki so drugod všolani. Za izpremembo med šolskim letom naj se rabi rubrika „opómnja“ in matriki priložena pola sè sledečim obrazcem:

*) Gosp. c. kr. deželni predsednik pravi, da odgovorí na interpelacijo, ko si izprosi vodila (instrukcije) od slavnega ministerstva.

Izprememba vkupnega pregleda mej šolskim letom 188 .

I m é	V dan in meseca	Prihod ali odhod v	H. št.	Stran matrike	Š t e v i l o o t r o k								
					v vsakdanji šoli			v ponavljavni šoli			ki ne hodijo v šolo	drugod všola- nih	
					dečkov	deklic	vkup	dečkov	deklic	vkup			
<i>V začetku leta jih je bilo</i>													

Število šolskih otrok v razrednici in v šolskem zapisniku mora se z matriko popolnoma strinjati.

K 3. O zapisniku šolske in lokalne učiteljske knjižnice, gratis-knjig in knjig izposojenih iz šolske knjižnice govori v obče ministerijalni ukaz od 15. dec. 1871. l. Zapisnik šolske knjižnice naj ima rubrike sledečega zadržaja: 1. Tekoča štev. 2. Razred in znamenje. 3. Pisatelj. 4. Naslov knjigi. 5. Vrednost knjige. 6. Podpis (namreč učitelja, kateri je knjigo za vzprejem v knjižnico kot postavno spoznal). 7. Opómnja. V tega naj se vpisujejo knjige po vrsti, kakor se vzprejmejo v knjižnico. Kako naj se knjige v knjižnici uredé? Nekateri imajo zložene knjige v knjižnici v vrsti, kakor jim pridejo v roke, drugi zopet po predmetih, n. pr. da so vse zgodovinske knjige skupaj, zraven teh morebiti vse povestne itd. Ni eno, ni drugo bi ne bilo napačno; željena knjiga se sè zapisnikom lahko poišče, ako se je knjižnica tudi užé namužila na veliko število knjig. Toda ta uredba nij kaj praktična; tudi žali okó, ako stojé knjige razne velikosti druga poleg druge. Vse to napravi na interesenta jako slab vtis. Zaradi tega naj se vložé vse knjige druga poleg druge po velikosti od največje do najmanjše, ter se postavijo, ako je knjižnica velika, v omari v primerne predéle, ako pa obsega majhno število knjig, na en prostor. V slednjem slučaju vtakne se, oziroma na velikost knjig med nje na razne kraje več gladkih desk, recimo pet ali šest, katere naj sežejo do vrha predéla, v katerem je knjižnica spravljena. Te deske naj bodo enkrat ali dvakrat tako široke kakor knjige, po tèm, ali so namenjene za eno ali dve vrsti knjig. Ako obsega en predel dve vrsti knjig (to bi bilo, ako bi že v omari prostora zmanjkovalo za eno vrsto), naj bodo knjige prednje vrste nekoliko krajše od onih zadnje. Na ta način so tedaj knjige razdeljene v več predélov. Kadar se vzprejme kaka nova knjiga v knjižnico, uvrsti se v predél med knjige njene velikosti, toda kot zadnja. Knjige prvega predéla se zaznamovajo na hrbtu in znotraj na stranici sè črko „a“, drugega z „b“, tretjega sè „c“ itd., zraven tega pa tudi še po vrsti sè številkami, s tekočo številko zapisnika in sè znamko razreda, v kateri spada. Knjižničarji uvrstili so namreč knjige po njih znanstvenem zadržaji v devet razredov. Obsega pa razred:

- 1) Veroznanstvo.
- 2) Jezikov nauk, namreč: slovnice, slovarje, nazorni nauk, berila šolska, stilistiko.
- 3) Zgodovino: *A.* cerkveno, *B.* svetovno in slovstveno zgodovino; *C.* pripomočna učila: zemljepisje, statistiko, kronologijo, arheologijo.
- 4) Modroslovje: *A.* teoretično: logiko, psihologijo, metafiziko, estetiko; *B.* praktično: pedagogiko, etiko, postave.
- 5) Prirodoznanstvo: *A.* fiziko (kemijo, dinimiko, mehaniko, optiko); *B.* prirodopisje: geologijo, mineralogijo, botaniko, živalstvo; *C.* poljedelstvo, živinorejo, obdelovanje zelišč, gozdarstvo, sadjerejo.
- 6) Matematiko: aritmetiko, algebro, geometrijo, trigonometrijo.
- 7) Umetelnosti: poetiko, deklamatoriko, retoriko, mimiko, risarstvo, arhitekturo, kaligrafijo, grafiko.

8) Medicino: anatomijo, fiziologijo, patologijo, dietiko, makrobiotiko.

9) Beletristiko: životopisje, spise različnega zadržaja, časopisje.

Ti razredi napišejo se na poseben list, kateri se potem prilepi na omarina vrata, da se potem lahko hitro zvé, kakega zapopadka je ta ali ona knjiga, in da ni treba v zapisnik pogledati. Po večjih knjižnicah imajo tudi za te razrede posebne zapisnike, kakor tudi take, v katerih se nahajajo pisatelji knjižničnih bukev v alfabetičnem redu. Ako tedaj zahteva kdo kako knjigo tega ali drugega pisatelja, pogleda se kar v omenjeni zapisnik. Malim knjižnicam pa, kakor so šolske, takih zapisnikov treba nij.

Katere knjige se smejo v šolsko knjižnico vzprejeti, določuje postava. V lokalno učiteljsko knjižnico vzprejemajo se lahko vse one knjige, katere so za okrajno učiteljsko bukvarnico pripuščene. (Dalje pride.)

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

XXVII. 1869. Matica je s Koledarjem dajala na svetlo tudi Letopis, in njega podučni in zabavni del je l. 1867—1869 vredoval dr. Janez Bleiweis, in 20) v teh je l. 1867 priobčil spis svoj: Kako fotografi delajo podobe; l. 1868: Zlate drobtinice iz pisem Slomšekovih; l. 1869: Zgodovinska črtica (o združenji vseh Slovencev pod eno deželno vlado poslanstvo l. 1848 vodil on na Dunaju).

Po Novicah pa je v tečaju sedemindvajsetem priobčil na pr.: „O hišni najemščini. Važno prihodnje stališče kmetijskih družeb. Gospodarji pozor, da vam gosenice ne snedó sadja. O krtu in kmetijski vednosti pri gospódi. Ministerstvo kmetijstva. Kako naj bi se nove šole osnovala v napredek kmetijstvu. Živinorejci posluh. Porotne sodbe za pregreške tiska. Svilorejcem na znanje. Kmetijsko premoženje. Kolobar v poljedelstvu. O zadevah požiganja ljubljanskega močvirja. Bosniške sušilnice za sadje. Košček poduka o nabiri novincev v vojaški stan. Gnojna sol. Pomoč zoper predenico v deteljših. Kaj bode gozde naše djalo v boljši stan. Kako se dobrota pšenice iz zrnja njenega spoznava. Delavci po kmetijah. Pincgavska goveda. O pitanji ali debeljenji domače živine. Kaj je namen umnega plemenjenja in kaj o tem skušnje učé. O krmi ali klaji. Kako puščine v koristno posestvo spreobrniti. Skrb za živinsko zdravje. Bolezen v gobcu. Obrtnija s kranjskimi slamniki in drugo slamnato robo. Besedica o popisovanji ljudstva in živine itd.“

Razun teh večih se nahajajo v vsakem listu manjši spiski njegovi o kmetijstvu in obrtnijstvu, v narodnih in političnih stvareh, največ v Novičarju, ker vojskovati se je bilo starim Novicam in posebej dr. Bleiweisu s časniki ptujimi, nemškimi, pa že tudi domačimi, slovenskimi, na pr. s Slovenskim Narodom, vzlasti o volitvah v zbor mestni, deželni, državni, o Matici, v društvo za brambo narodnih pravic ali v Slovenijo, z narodnimi odpadniki na pr. z dr. Klunom, o duhovščini in z nasprotniki domačega šolstva itd. Ker je dr. J. Bleiweis v teh zborih in društvih bil predsednik ali vsaj odbornik, vedil je natanko, kaj počenjajo, torej so tudi poročila o njih ne le zanimljive, temuč zanesljive in so zgodovinske važnosti.

O velikih državnih zadevah je priobčil v pričujočem tečaju na pr. Politika avstrijskih narodov in avstrijska narodna politika (po Reformi). Slovanska narodnost ni več igrača. Beseda o delegacijah. Kako celó Nemci presoajo sedanji naš stan (Warrens Wochenschrift).

Avstrija in poročta njenega obstanka (po Fischhofu). Kako dobro se hudodelcem dandanes godí v zaporu (Wehrzeitg.). Pogled na bojišče v Dalmacijo. Zopet Ilirija. Zedinjenje Slovencev. Tabor na Vižmarjih. Pretepi na Ježici, na Jančem, v Vevčah. — Ljudske šole po postavi 14. maja. Trije ukazi ministerstva za uk. Bogoslovci in nova šolska postava. Kranjska duhovščina in pa ljubljanski liberalci (189). Protest kranjske duhovščine. Ljubljanski Tagblatt in duhovska spomenica. — Gosp. Pajik in pa odpis gruntnega davka v okolici ljubljanski. — Razprave o vpeljanji slovenskega jezika v šolah in uradnih. Govori njegovi v deželnem zboru. Delovanje deželnega zbora kranjskega 1869. l. Deželni zbor Kranjski 12. sept. 1847. l. in pa okraj Žumberški (296) itd.

V teh borbah bil je vesel poštenih nemških časnikov ter jih je živo priporočal na pr. Reform, Politik, Zukunft . . . „Kdor vé, da po vsem Slovenskem nimamo v nemškem jeziku ne enega Slovencev pravičnega časnika, in kdor vé, da večina naših nasprotnikov ne zná slovenskih časnikov brati, pa tudi veliko število družih mestjanov nekteri vso svojo politiko in razsodbo srkajo z „Press, Tagespošte, Tagblatta“ itd., ta vendar bode priznal živo potrebo nemškega časnika, ki pobija laž in krivico nasprotnega tabora in razjasnuje nehudobnim in pa nevednim ljudém resnico in pravico. Zato je Triglav itd.“ — „Nemškutarski poslanci v vseh deželnih zborih na to delajo, da bi odločba učnega jezika v ljudskih šolah prepustila se občinam, ker so si v svésti, da potem ostanejo med belimi ljudmi Slovenci še zmiraj zamurci, to je, da nočejo naravne poti do omike nastopiti, kakor vsi drugi narodi, ampak se šemiti s par nemškimi besedami, vse druge potrebne vednosti pa v nemar puščati. Ta neumnost je sad dozdanje nemškutarije, in to bi nemškutarski poslanci radi še naprej vlekli; zato kličejo: „pustite občinam, da same odločijo učni jezik“. Kjer gre za zdržanje nemškutarije, ondi so tem poslanecem naši ljudje brihtni, praktični, ki vedó kaj jim je treba! — v družih rečéh pa jih imajo za nevedne, neomikane, zaostale! Kdor teh zvijač ne sprevidi, milovanja je vreden (416)“. — „Na Štajarskem je nekega učitelja volhún tožil panslavizma, ker je v cerkvi slišal peti „slava, slava!“ in je samo te besede vjel iz Riharjeve pesmi „Slava Mariji!“ Al ni se čuditi temu: špiceljni hočejo zasluge in zaslužek imeti, in špiceljnov ni imela Avstrija nikoli več kakor jih ima dandanes, ko se v liberalnih listih v eno mer čuje: „Freiheit wie in Oesterreich (256)!“ — Po krivici napadan je zavračal obrekovalce javno na pr.: „Laž prehaja v hudobijo, ako lažnik, zavrnen po poštenih ljudeh, vendar še v eno mer svojo trobi. Tako Tagblatt . . . Če nas že obirate zarad tega, da niti v narodnih niti v verskih in političnih mislih z Vami nismo soglasni, prav tako! — al to tirjamo odločno od Vas, da se ne dotaknete našega poštenja (352)! „Naji (mene in dr. Costo) kakor dr. Tomana navdaja dobra zavest, da smo storili svojo dolžnost, dolžnost mestjansko, da smo odvrnili nesrečo od mesta, da se sedanji čas in brez potrebe ne prodá mestno posestvo, katero bo čedalje večo vrednost imelo (362)“.

„Posebnega priporočevanja menda Novicam ni potreba; obilni njih prijatli jih poznajo, priporočajo jih pa sedanji čas s svojim obrekovanjem tudi — protivniki vsega tega, za kar se naši listi potezajo že dalje kakor je morebiti marsikak liberalček star (202). — Prihodnje leto nastopi naš list svoj 28. tečaj. To je Novicam najsijajniše pričalo, da delajo na korist narodu našemu. Zaupanje slovenskega naroda — o katerem dobivajo vsaki dan veselih dokazov — jim je trdna skala, s ktere se bojujejo za materijalni, v sedanjih časih tolikanj potrebni, pa tudi duševni blagor njegov. V kmetijskem in obrtniškem oziru še posebno moremo svojim bralcem prihodnje leto obljubiti mnogo novih važnih reči. V zvestem delovanju na to dvojno stran jih ne moti niti krič nemškutarski, niti krič peščice družih, kateri najbolj živé od škandalov. — Prihodnje leto bode, kakor vsa znamenja kažejo, v političnem oziru zeló važno za Avstrijo, tedaj

tudi za domovino našo. Šlo bo za to, da zmaga v Avstriji federalistična sistema. Ker pa je večina deželnega zbora kranjskega, glavne zastopnice slovenskega naroda, v svoji resoluciji odločno zahtevala federalistično ustavo, tedaj se bodo Novice, ki so vseskozi zagovarjale tako uravnavo Avstrije, tem lože borile za obveljavo njeno, ker so si v svésti, da imajo večino deželnega zástopa za seboj. Pod to zastavo jim ostane zedinjena Slovenija skoz in skoz véliki vzor, kterega dozdej večina kranjskega zbora ni hotela in ni smela oskruniti dati s tem, da bi bili štajarski, koroški, tržaški, istrijski in goriški deželni zbori soglasno in srdito planili čez predlog kranjskega zbora o „zedinjenji Slovenije“ in kot ustavni organi jo s protestom pokopali. Ker tega z dobrim prevdarkom ni storil deželni zbor kranjski, tedaj niti vlada niti nihče drug ne more kazati na to, da „Slovenije“ noče 5 deželnih zastopov. „Slovenija“ tedaj, za katero so Novice že l. 1848 prve svoj glas povzdignile, še živi, in živí neoskrunjena po protestih ustavnoveljavnih deželnih zastopov. Novice se tega radujejo in bodo tem lože pripravljale pot, da se o pravem času vresniči, česar je živa želja vsacega rodoljuba. Zato se pa tudi z onimi, ki na vrat na nos hočejo prekucniti, kar je dozdej bilo, in to še prekucniti hočejo celó po ustavni poti, ne spuščamo v noben prepír, ker nam niso še nikoli dokazali: kako naj bi se na poti ustave sedanje zgodilo to, v česar oni dandanes tiščé? — S temi vodili nastopijo Novice novi tečaj in vabijo (418) narod slovenski k novi naročbi, zahvalivši se iskreno rodoljubom, ki so jih s peresom svojim podpirali preteklo leto, in prosé jih podpore tudi v prihodnje“.

XXVIII. 1870. »Zagasil te dni je uražji berač, — Ki bival poprej je prevzetan bahač . . . Tristo pet in šestdeset dni je bil kralj, — Po novi je šegi bil zlo liberal« . . . Da je to istina, dokazuje dr. Bleiweis v spisku: „Testament leta 1869“, češ, žalostna je njegova zapuščina: povsod razpor, povsod nesloga! Poglejmo zdaj še v ječe, in videli bomo mnogo vrednikov vzlasti slovanskih časnikov in tudi duhovnov obsojenih, ki so se pregrešili s tem, da se njihovi časniki ali besede njihove niso strinjale s sedanjimi postavami (3). — A vsi narodi avstrijski hočejo na svojih nogah stati, a ne na bergljah nemščine in magjarščine“.

Spisal pa je sam v osemindvajsetem tečaju na pr.: „Še enkrat o novi zemljiški davkovski postavi. Dve razstavi poljedelskih in gozdnih pridelkov. Nekoliko o reji ovac. Slaba létina nam žuga. O učilnici za kmetijstvo v vélikem zboru družbe kmetijske kranjske. Nova družba za oskrbovanje Japaneškega svilnega semena. Glavno vodilo živinorejcem. Kako pomagati bolezní v gobcu in na parkljih. Baloni — vojniki po zraku. Kmetijsko-kemiška preiskovalnica ne Dunaji. Sviloreja v celicah itd.“

Velika bila je delavnost njegova razun po Novičarju in po Poberkih iz nemških in slovenskih časnikov v Sloveniji po oklicih in oglasih o raznih volitvah itd. Bodite pravični Slovanom, klical je (po Warrens Wochenschrift). Razpor dunajskega ministerstva. Le ena ustava je v Avstriji in dr. Giskra je njen profet (87). Dvakrat tri. Kakošen bo prihodnji državni zbor. O francosko-pruski vojski. Weissenfelerji na gorenskem Kranjskem. — O šolstvu: Ali naj se začetek šolskega leta predrugáči ali ne. Ozir na načela in sklepe 19. učiteljskega zbora na Dunaji. Saj ni treba ljudskih šol. Statistika slovenskih profesorjev in suplentov (270. 405). O prestrojitvi gimnazije novomeške in kranjske. — Živo in krepko je govoril o adresni debati za zedinjenje Slovencev (412—4); razdeval Tagblattove nepoštene rovarije, češ, naj pazljivost naših domorodcev vse te zvičajčasto razpete mreže še o pravem času raztrga, da se nasprotniki naši ne bodo mogli bahati, da so pametnejí od nas (199)! Po volitvah klical je hvalo in slavo vrlim volilcem (215. 6): One kažejo celemu svetu jasno, da slovenski narod živí, da se zaveda,

da možato in nepremakljivo stoji za svoje pravice; one kažejo, da slovenski narod časti in spoštuje možé, ki se trudijo za njegovo dušno in telesno blagostanje, da je povsod rad poslušal te svoje vodnike, čeravno je Tagblatt že dve leti po svetu lagal in trobil, da so dogospodarili. Narodnjaki naši so zmagali, ker je res narod za njimi; a naši nasprotniki le od milosti birokracije in tujstva životarijo. Zatoraj le srčno naprej, dragi domorodci, naša konečna zmaga v vsem ni več daleč! — In kakor je g. Dežmanu na njegovo odrpito pismo v Tagblattu odkritosrčno odgovoril dr. J. Bleiweis (380); tako mu je bila Prva pa zadnja beseda g. Levstiku o rokopisu Vodnikovem (334); in Dr. Keesbacherjevi pisariji v sabotnem Tagblattu v odgovor samo to, da Tagbl. „obrito-svinjski literaturi“ nisem časti skazal, da bi bil pravdo 17. dne u. m. poslušat šel ali jo kakor koli popisaval. Sploh je meni za Tagbl. kolek in Keesbacherjevo plačo toliko mar kakor za lanski sneg (366).

„Novice (v 37. še Janez Murnik, prikaže se v 38. listu odgovorni vrednik Jožef Gole), radostno se oziraje na važne dogodke letošnjega leta, ko so se med drugim vršile mnogovrstne volitve, si pred vsem h koncu leta v dolžnost štejejo, zahvaliti se za veliko zaupanje, ki jim ga je dosehmal skazal narod slovenski. To zaupanje, kakor so že večkrat rekle, jim je trdna skala, s ktere se bojujejo za duševni blagor njegov, pa tudi za materijalno blagostanje njegovo. — Novice, brž iz početka svojega spoznavši, da narod, ako hoče kaj veljave imeti pred svetom, mora se izkopati iz revščine, kajti „pauper ubique jacet“, imajo neprenehoma skrb za to, da slovenski narod napreduje na polji kmetijstva in obrtnijstva, ki ste blagostanju njegovemu glavna stebra. To isto radostno gledamo pri bratih svojih Čehih, ki so vzlasti po svojih pomočnih blagajnicah neskončno marljivi in z velikim vspehom. Zato Novice niso prezrle nobene nove naprave, nobene nove skušnje, nobene nove znajdbe v kmetijstvu, da ne bi bile hitele naznanit je Slovencem. In tako bodo delale vprihodnje, kajti na polji kmetijstva in ž njim združenega obrtnijstva se godí neprenehoma toliko novega, da mimo tega, ko časniki drugega obsežka pogostoma morajo staro pesem gosti, so kmetijski časniki vseskozi mladi in novi. — Kar se tiče narodnih zadev, Novice že tako ne morejo kreniti s tiste poti, ktero so one prve na Slovenskem nastopile. Ni jim tedaj o tem treba delati novih obljub. Za duševno zedinjenje Slovencev delajo že 28 let, in ako Bog da, tudi politično edinstvo ne ostane predolgo več le prazno hrepenenje zdaj, ko nam tudi bratje naši na jugu Avstrije hočejo na pomoč biti, in mi njim. — Da s tako zvanimi liberaluhi in konfessionsloserji bodo Novice tudi vprihodnje praske imele, to dobro vemo; al če so nam tudi že davno vzeli stare petice, vzeli nam ne bodo naše stare vere, dokler je poštenega slovenskega naroda kaj in braniteljev njegovih. — Na političnem polji nam je bil in bode federalizem ona danica, ktera po programu narodne večine kranjskega deželnega zbora, ki jo zastopajo Novice, kaže edino pot do sprave in porazumljenja narodov avstrijskih, in da se državi naši starodavni povrne spet celo častno ime „Avstrija“, pomagali bodemo po svojih najboljih močeh. Al to je gotovo, da borbe bodo še velike in silne, in da za srečno zmago potrebujemo dobro podučenega, izvedenega, pogumnega naroda. — To so pravila, ki bodo Novicam vodila v 29. tečaji, kterege nastopijo. Zahvaljajoč se srčno svojim prijatlom dopisovalcem za njihovo tehtno podporo v preteklem letu, prosijo jih in še druge rodoljube, naj tudi prihodnje leto blagovoljno podpirajo njih delovanje na obširnem polji, ki ga obdeluje naš list (410)“.

Sklep računa

društva v podporo ljudskih šol in učiteljev,
od dne 23. septembra 1881.

Vrstno številko	Koliko	D o h o d k i	Po- samezno		Skupaj	
			gld.	kr.	gld.	kr.
1		Ostanek pretečenega leta 1881	176	53
		D o n e s k i :				
2	8	a) ljudskih šol po 1 gld.	8	—		
3	5	" " " 2 " 	10	—		
4	4	" " " 3 " 	12	—		
5	1	" " " 4 " 	4	—		
6	6	" " " 5 " 	30	—		
7	1	" " " 6 " 	6	—		
8	1	" " " 7 " 	7	—		
9	1	" " " 8 " 	8	—		
10	2	" " " 9 " 	18	—		
11	6	" " " 10 " 	60	—		
12	1	" " " 26 " 	26	—		
	36	ljudskih šol je torej vplačalo	189	—
13	32	b) učiteljev po 1 gld.	32	—		
14	16	" " 2 " 	32	—		
15	7	" " 3 " 	21	—		
16	1	" " 4 " 	4	—		
17	7	" " 5 " 	35	—		
18	2	" " 6 " 	12	—		
	65	učiteljev je vplačalo skupaj	136	—
19	6	šol je vložilo nadplačila	2	80		
20	15	učiteljev istotako	4	13		
21		Slavna hranilnica Kranjska	200	—		
22	14	dobrotnikov je darovalo	43	50		
23	1	ljudska šola je plačala ustanovnine	20	—		
		torej izrednih dohodkov	270	43
	<i>a</i>	Vsega skupaj	771	96
	<i>b</i>	Ako se odbijejo troški one strani	622	74
	<i>c</i>	Ostane gotovine za prihodnje leto	149	22
		Vrhu tega je naložene ustanovnine:				
	<i>d</i>	od 8 ustanovnikov po 20 gld.	160	—		
	<i>e</i>	" 3 " " 10 " 	30	—		
		Obresti 4½%	8	30	198	30
	<i>f</i>	Pri sklepu računa ima torej denarnega premoženja	347	52

„Narodne šole“,

s sedežem v Ljubljani za opravilno dōbo
do dne 1. septembra 1882. l.

Vrstno število	Koliko	T r o š k i	gld.	kr.
1	58	knjig, šolskih, pripomočnih in drugih	34	86
2	24950	različnih lepopisnic, spisovnic in številnic	184	9
3	102	škatljic jeklenih peres	30	71
4	216	tucatov peresnikov	9	55
5	731	prožnih in škrljastih tablic	48	13
6	6920	črtalnikov	17	35
7	300	tucatov raznih svinčnikov	27	6
8	3700	raznih pikčastih risank	83	16
9	6	bralno-računskih strojev	24	7
10	16	zemljepisnih učil (zemljevidi in globusi)	58	52
11	—	Razpošiljalne potrebščine, poštnina, strežnina	25	35
12	—	Dopisnina in uradne potrebščine	14	15
13	—	Fizikalna učila	7	40
14	—	Risarsko orodje	13	54
15	—	Naložena ustanovnina	20	—
16	—	Odškodnina za stanovanje	20	—
17	—	Izvanredne potrebščine	4	80
Vsota troškov			622	74
Ti troški so se razdelili tako-le:				
a	36	ljudskim šolam za vloženih 189 gld. se je dalo v blagu	307	51
b	65	učiteljem za vloženih 136 gld. se je dalo v blagu	227	76
c	6	ljudskim šolam se je podarilo blaga za	27	26
d	107	deležnikom se je razdelilo torej vrednosti za	562	53
e		Blaga je ostalo za	20	21

V Ljubljani, dne 1. septembra 1882.

F. Stegnar,

načelnik.

Matej Močnik,

tajnik in blagajnik.

Pregledali in potrdili:

Jernej Čenčič.

Marko Kovšca.

Henrik Podkrajšek.

D o p i s i

Iz Šmartina pri Kranji. V dan 6. t. m. je pohlevna družbica ljudskih učiteljev obhajala »petindvajsetletnico« svojega službovanja. K tej redki slavnosti zbralo se je 22 ljudskih učiteljev, med katerimi so bili nekateri tudi že taki, ki so petindvajset let že davno prestopili, pa vendar še niso praznovali »petindvajsetletnice«, ter so se svojim tovarišem pridružili kot stariši »jubilanti«. Če se »dvajsetletnice« že pri drugih stanovih rade obhajajo, koliko več pomena imajo pa take svečanosti gotovo še pri duhovskem in učiteljskem stanu! — Petindvajsetletna svečanost v Šmartinem bila je živo zrcalo prav ganljivega praznovanja. Ob 10. dopoldne je zvonilo v župni lepi cerkvi z vsemi štirimi zvonovi k sv. maši. Učitelji zbrali so se pri ovenčanem šolskem poslopju (kajti domači učitelj, g. N. Stanonik, je bil tudi mej petindvajsetletniki). Od tod so šli v cerkev, v katero se je mej tem zbralo mnogo pobožnih sosedov in sosedinj. Sveto mašo pel je domači duhovnik prečastiti gosp. M. Zarnik, in na koro pri orgljah so prav primerno in lepo peli domači pevci in pevke. Po sv. maši je gospod duhovnik zapel »Te Deum« in mej buččim vbranim zvonjenjem peli se pevci in jubilanti (vsaj v duhu) ganljivo slovensko »Hvala bod' gospod Bogu!« — Kdor je že obhajal v tem ali v unem stanu svojo »petindvajsetletnico«, čutil je, kako ganljivo doní v uho in kako živo sega v srce »zahvalna pesem«. — Po sv. maši šli smo vsi v cerkvi zbrani učitelji k domačemu župniku, preč. gospodu Juriju Krašovicu, ki že več tednov leži bolan, in nas je hotel videti in z nami govoriti kot stari prijatelj ljudskih učiteljev. Ganjlive so bile besede, ki nam jih je blagi pobožni mož, kakor svoje poslednje sporočilo polagal na srce, trdivši, da ljudski učitelji imajo prevažno nalogo pri vzgoji nežne mladine in težavno delovanje, zatorej pa ima ta stan, ako ga učitelj zvesto opravlja, tudi plačilo — sladko zavést in mnogo veselja. S solznimi očmi poslovlili smo se od dobrega starčka. Bog ga še vsaj nekaj časa ohrani v korist in tolažbo vsem svojim!

Potem šli smo v staroslavni Kranj in na pokopališče, kjer smo spominjali se naših slovenskih pesnikov Preširna in Jenko-ta, ter še drugih naših prijateljev (Dagarina, Reša, Potočnika i. dr.).

Ob 1 opoldne bil je vkupni obed na Gašteji, na najlepšem Kraji v vrtu, odkoder je prelepo prezrénje v Kranj in v vso Gorenjsko stran. Tú so se vrstile navadne napitnice, katerih ne omenjam, a rečem, da so bili vsi govori usoljeni, posebno pa je nas zanimal govor našega J. Levičnika *) o starem pregovoru »Quem dii odere«. Nazadnje so učitelji pevci prav čvrsto zapeli nalašč za to slavnost zloženo pesem »K petindvajsetletnici« (glej prilogo zadnjega »Tov.«!) — Že pozno v večer razšli smo se s srčno željo, da bomo, če Bog dá, čez 10 let to lepo svečanost zopet tu ponavljali. — *h.*

Iz Ljubljane. Učiteljska zborovanja. 4. in 5. t. m. bila so (kakor smo naznanili v povabilu k občini zborom v »Uč. Tov.« v 15. dan preteč. m.) občni zbori in sicer 4. sept. zvečer ob 6. uri društvo »Národne šole«, in 5. sept. »Vdovsko učiteljsko društvo« in »Slovensko učiteljsko društvo.« **) Pri zboru »Národne šole« je bila razprava o »učencevih učnih pripomočkih« prav zanimiva. Obveljal je namreč predlog, da se bodo znanprej v šoli rabile samo kamenitne (škriljaste) ploščice (tablice). Sklep računa (glej spredaj str. 284.) se je odobrilo, ter se volil zopet dozdanji stari odbor. — Po zboru je bila v spodnjih čitalničnih prostorih zabava s petjem, kjer so se naši vrli čitalnični pevci s svojimi krasnimi zbori in drugimi spevi odlikovali. Vrstile so se tudi napitnice in zanimivi govori, vsi v izpodbudo značajnemu učiteljskemu stanu, vstrajnemu delovanju i. t. d.

Drugi dan (t. j. 5. t. m.) je bila po stari navadi ob 8. uri v mestni farni cerkvi pri sv. Jakobu sv. maša, katero je bral prvosednik vdovskemu društvu, naš mnogospoštovani prečastiti gospod prošt dr. Jarc. Na koro so peli domači (Šent-Jakobski) pevci in pevke prav primerno izbrano mašo in druge pesmi kazaje zbranim učiteljem, kako se po neprestanem trudu lahko uredi krasno cerkveno petje. — Potem je v čitalnični dvorani zborovalo najpred vdovsko društvo, kateremu je predsedoval preč. g. prošt dr. Jarc. Predsednik naznani, da je c. kr. vlada dovolila in potrdila prenarodbo pravil, da namreč vdove učiteljev od časa, ko ta prenarodba pravil zadobi veljavnost, dobé pokojnine 100 gold. na leto, sirote, ki nimajo očeta, ne matere po 50 gold. in na pol sirote po 25 gold. podpore. Premoženja ima društvo 41.909 gold. večinom v obligacijah.

*) Ta zanimivi govor bode »Tov.« posebej prinesel. *Ured.*

**) O vseh teh zborih bode »Tov.« natančneje spredaj poročal po stenogr. zapisnikih. *Uredn.*

V odbor so bili izvoljeni: p. n. g. prošt dr. Jarc (predsednik), Andrej Praprotnik (podpredsednik), Matej Močnik (tajnik in blagajnik), Blaž Kuhar, Ivan Tomšič, Ivan Borštnik, Josip Levičnik, Martin Zarnik, France Praprotnik in France Govekar. — V pregledovanje društvenih računov izvolijo se g. g. Leop. Belar, Feliks Stegnar in Andr. Žumer.

Za tim zborom zborovalo je »Slovensko učiteljsko društvo, h kateremu je prišel tudi c. k. policijski nadkomisar gospod Parma. Najpred je zbrane učitelje (ki jih je bilo okoli 70) pozdravil predsednik temu društvu nadučitelj g. Fr. Govekar. Potem so se zaporedoma obravnavale točke napovedanega dnevnega reda. Najbolj zanimiva je bila razprava o izpremembi šolske postave z ozirom na razmere slovenskega šolstva«. Po zelo obširnih in jako važnih razgovorih vzprejela se je po g. Gaberščeku nasvetovana resolucija: »Slovensko učiteljsko društvo« prosi slovenske državne poslance, da vplivajo pri sl. c. k. vladi na to, da se šolska novela le v toliko vzprejme, v kolikor se ona ozira na občne šolske potrebe vseh slovenskih pokrajin«. G. Stegnar je stavil predlog: »Z ozirom na to, da se zdanja sl. c. k. vlada in večina zdanjega državnega zbora prizadeva v jezikovem oziru vsem avstrijskim národom pravična biti, da torej materinski jezik pripoznava izvrstnim sredstvom k izobraževanju mladine; z ozirom na to, da se za gotovo pričakuje, da bode zdanja sl. c. k. vlada tudi pri slovenskem ljudskem šolstvu prizadevala si materinskemu jeziku slovenskemu prednost dajati, kakor je isto izvrševala v prvih razredih pri srednjih šolah na Kranjskem, izraža »Slovensko učiteljsko društvo« sl. c. k. vladi svoje zaupanje in zahvalo«. Ta predlog vzprejel se je jednoglasno z glasnim odobravanjem. — V odbor so bili voljeni: Andrej Praprotnik (predsednik), Jakob Predika (podpredsednik), Fr. Govekar (tajnik), Ivan Tomšič (blagajnik), Miroslav Anžlovar, Ant. Brezovnik, Blaž Kuhar, Fel. Stegnar in Andr. Žumer (odborniki). Zbor se je končal s trikratnim: Slava našemu presvetlemu cesarju Francu Jožefu! Zborovanje je trajalo od 10. ure dopoldne do 1/22. ure popoldne. Potem je bil obed v čitalnični restavraciji, kjer so se vrstile napitnice, Nj. Veličanstvu cesarju, deželnemu predsedniku, občeljubljenemu gospodu A. Winkler-ju, kateri poslednji sta bili navdušeno vzprejeti. Vsa zborovanja in občevanja imela so značaj pravega spoštovanja in ljubezni do najvišjega vladarja in do slavnih šolskih oblasti, ter zrcalo pravega, v duhu časa naprednega a praktičnega ljudskega učitelja.

— Začetek vseh šol v Ljubljani bode 16. dan t. m. V ljudske šole vpisuje se za I. mestno šolo v licejalnem poslopji (v IV. razredu), za II. mestno šolo v šoli na Cojzovej cesti, v mestno dekleško šolo v redovti, v nunsko šolo pa pri nunah. V soboto (v dan 16. t. m.) bodo sv. maše k sv. Duhu v stolni cerkvi ob 10. uri, v Šent-Jakobski cerkvi in pri nunah pa ob 8. uri dopoldne. Mladine se zglašaja dovolj. Bog daj srečo!

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V čveterorazredni ljudski šoli v Kočevji izpraznjena je druga učit. služba s 500 gold. letne plače. Oddaja se začasno. Prošnje naj se ravnaajo na okrajni šolski svet v Kočevji do 20. t. m.

Na novoustanovljeni enorazrednici v Schöfflein-u z nemškim učnim jezikom in na novoustanovljeni ljudski šoli v Velikih Poljanah (Grosspöland) učiteljski službi za l. 1882/83. s 400 gold. letne plače in s stanovanjem za trdno, ali začasno. Prošnje pri okr. šolskem svétu v Kočevji do 20. t. m.

Na novoustanovljeni ljudski šoli na Radovci v Metliškem sodnijskem okraji učit. služba s 450 gold. letne plače in s stanovanjem. Prošnje pri okr. šol. svétu v Črnomlji do 1. okt. t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Janežič, začasni učit. na Brdu (Egg) je za trdno postavljen. Tretjo učit. službo v Cirknici dobila je za trdno gospodična M. Gallè. Gosp. Fr. Kalin, nadučitelj v Vremu, in g. Matija Hiti, učit. v Slavini, sta za trdno postavljena. Gospodič. M. Arko, učit. v Sodražici, pride kot def. tretja učit. v Vipavo. Gosp. Alojzi Lavrenčič, učit. na Slapu, je za trdno postavljen. Gosp. Alojzi Sežun, pomožni učitelj v Starem trgu (poleg Loža), gré v Rovte, in gospodič. Aleksandrina Adamič, izprašana učit. kandidatinja, pride v Žire.

M. Greiner-jeva zaloga

pisank, predpisov, jeklenih peres, papirja, pisalnega
in risalnega orodja,

na Dunaji (Wien), Stefansplatz Nr. 4
(hinter der Kirche).

Spisek:

mojih v ljudske šole vpeljanih, od slav. ministerstva za bogočastje in uk z 21. avg. 1875. l., šte. 8240, in s 17. okt. 1875. l., šte. 13537, dopuščenih novo poboljšanih pisank s predpisno vrsto — za šolo in dom — in sicer:

Nemške navadne pisanke v 12. števkah.

Nemške latinske pisanke, češke, ogerske, poljske, slovaške, slovenske, hrvatske in srbske pisanke, vsakega jezika v 10. števkah, pisanka po 2 kr.

Stigmografične risanke z metersko mero v 3. števkah z risalnimi kartelji.

Predpisi šte. 1. pisne prvotne črte (12 listov); šte. 2. navadni predpisi; šte. 1. latinske prvotne črte; šte. 2. latinski predpisi. Dalje češke in ogerske za ljudske in srednje šole.

Pisanke z načrtanim tiskom v nadpisovanje, za gotično, frakturno in ronde-pisavo.

Ronde-pisanke šte. 1., 2. in 3. (zvezki s števkami, črni tisk); predložki za ronde-pisavo, gotično in frakturno pisavo, kakor tudi ronde-pisanke brez predpisne vrste. Podkladki za liste v pisarnicah.

Temu, kdor več vkup kupi, se daje po znižani ceni.

M. Greiner-jeva jeklena peresa: 1. šolska peresa; 2. šolska peresa (fine vrste); 3. knjižna peresa; 4. ženska peresa; 5. pisarniška peresa.

Priporočam tudi (v zalogi) načrtane pisanke za pisanje, narekovanje in številjenje, svinčnike, držala, ploščice, kamenčke, predložke za risanje, pušice za peresa, peresnice, vkladke za risanje in sploh vse razno orodje za pisanje in risanje.

Prodaja se le za gotovo plačo all povzetje. Pri povzetji pri takih firmah, ki so nam še neznanе, prosimo, da bi se nam kaj na račun vplačalo. — Če se želi cenik, dobí se ga brezplačno.

Glavne zaloge ima: Za Češko gospod *A. Haase* v *Pragi*. — Za Oggersko gospod *C. L. Potner* v *Pešti*. — Za Moravsko gospoda *R. in G. Karafiat* v *Brnu*. — Za Štajersko gospod *Ant. Burger* v *Gradci*. — Za Tirolsko gospod *Ivan Gross* v *Inomostu*. — Za Gornje Avstrijsko gospod *Kirchmayr* v *Linci*. — Za Galicijo gospod *F. Zagórski* v *Lvovu*. — Za Hrvatsko in Slavonijo gospoda *Kugli in Deutsch*, prej: *Leop. Hartman* v *Zagrebu*.

Podučiteljeva služba

v **Ponikvi** (na Štajerskem), v 2razredni šoli, z letno plačo IV. reda, podelila bode se prihodnje šolsko leto. Prošnje za-njo oddajajo se krajnemu šolskemu svétu do 20. dné septembra 1882. l.

C. k. okrajni šolski svét

v Šmariji, v 14. dan avgusta 1882. l.

Predsednik:

Haas s. r.